

Mořské želvy Keith G. Hay, Hana Svobodová

Mořské želvy jsou největší ze všech druhů želv. Pokud byste se s celou svou rodinou postavili společně na váhu, vaše celková hmotnost by nebyla nic oproti hmotnosti kožatky velké. Kožatka velká dorůstá délky až 2 m a může vážit i 800 kg, je největší ze všech sedmi druhů mořských želv, které se na světě vyskytují. Mořské želvy řadíme do dvou čeledí – Dermochelyidae s pouze jedním zástupcem, kožatkou velkou (*Dermochelys coriacea*), a Cheloniidae se šesti druhy. Kožatka velká má krunýř tvořený tenkou pevnou vrstvou elastické kůže, která je vyztužena tisíci malými kostěnými plátečky. Tato adaptace se zřejmě vyvinula kvůli kompresi při hlubokých ponorech za potravou. Pro druhou čeleď Cheloniidae, kam patří zbývajících šest druhů mořských želv i druhá největší mořská želva kareta obrovská (měří až 150 cm a váží až 400 kg), jsou charakteristické keratinové pláty pokrývající dobře vyvinutý kostěný krunýř. Želvy patří mezi plazy a ty mořské jsou dokonale přizpůsobeny životu v mořích – mají silné ploutve a vydrží pod vodou skoro hodinu, a to jen s jedním nadechnutím. V oceánech, nejčastěji v těch teplých tropických, se s mořskými želvami můžete potkat už více než 100 milionů let. Ohromný tvrdý krunýř je chrání proti většině nepřátel. Aby nebyl těžký při plavání, je ale krunýř mořských želv redukován, a tak se do něj nemohou celé schovat jako třeba želvy suchozemské. Jediným přirozeným nepřítelem dospělých mořských želv je žralok, člověk ale ohrožuje tuhle pradávnu skupinu plazů mnohem více.

Želv v oceánech rychle ubývá. Čtyři ze sedmi druhů jsou považovány za kriticky ohrožené, další tři jako ohrožené vyhynutím. Největším problémem je, přestože je to zakázané, sběr želvích vajec na jídlo a zabíjení samic pro maso nebo pro krunýř. Velký problém je také rybolov, želvy se chytají do sítí rybářů a nemohou se vypořádat, aby se nadechly. Celoživotně jsou želvy ohroženy nemocemi, kterým snadněji podléhají díky oslabení imunity vlivem znečištění moří.

Želvy mohou ročně uplavat i tisíce kilometrů. Moře poskytuje želvám rozličnou potravu. Živí se mořskou trávou, houbami na korálových útesech, ale někdy konzumují i kraby, škeble, garnáty, dokonce i medúzy. Těch dokáže kožatka velká sežrat i 200 kg za jediný den.

O těchto mořských obrech toho víme velmi málo. Víme, že uplavou v oceánu velké vzdálenosti, ale pokaždé se vracejí na místo, kde se před mnoha lety sami vylíhli, aby se zde pářili a samice kladly vejce. V Evropě hnízdí na plážích Středomořího moře, například u řeckého ostrova Zakynthos.

V noci připlouvají samice mořských želv k pláži, vylézají na souš a hledají vhodné místo k vyhrabání jámy pro vejce. Hnízda bývají i více než metr hluboká. Nejdříve želva pomocí všech čtyř ploutvovitých nohou vyhloubí v písku mělkou jámu, tu pak zadními nohama prohlubuje. Vrtí se ze strany na stranu a končetinami jako lopatkami odhazuje písek. Když je jáma dostatečně velká – obvykle 1 m hluboká a 25 cm široká –, přestane želva s hloubením a začne klást vejce.

Jakmile želva začne klást, uzavře se do vlastního světa. Je jako v transu a nemůže přestat. Když ji ale něco vyruší v době, kdy teprve hloubí jámu, stačí světlo baterky, blesk fotoaparátu nebo hluk, želva se často lekne a vrátí se do moře, aniž by nakladla vajíčka. Želví samičce trvá hloubení jámy a naklazení 100–150 vajec i několik hodin. Někdy želvy několikrát změní místo, pokud při hrabání v písku narazí na kameny či kořeny. Je to dlouhý a namáhavý proces. Vajíčka jsou krásně kulatá a velká asi jako pingpongový míček. Mají silné kožovité obaly, které zabraňují jejich rozbití při pádu do hnízda. Po naklazení vajec zahrne samička jámu pískem, aby hnízdo schovala. Potom se vrací zpět do temného oceánu a odplave do moře. O svá mláďata se želvy už více nestarají, vylíhnou se sama a běží hned do moře.

Želví samička má období rozmnožování každé dva až tři roky, během něho může hnízdit i několikrát. Po každém hnízdění se vrátí zpět do pobřežních vod a páří se se samcem. Želví sameček nikdy moře neopouští.

Mláďata se líhnou přibližně po šedesáti dnech. Jejich velikost je od tří do osmi centimetrů, podle druhu želvy. Společně se pomalu prodírají krouživým pohybem skrz písek na vzduch. Na pobřeží číhají divocí psi, prasata a jiní živočišové hledající potravu. Nebezpeční jsou i krabi, varani a ptáci. V moři čekají velké ryby. Kdo ví, co se s malými želvičkami stane poté, co se ocitnou poprvé v moři. Prostě zmizí a ukážou se, až když jsou dospělé a při plavbě se rozmnoží.

Do dospělosti přežije jen málo mláďat, podle vědců jedno z tisíce. Je dobré, že matka naklade tolik vajíček. K úbytku mořských želv však dochází neustále, je jen na nás, zda se i naši potomci budou moci s těmito krásnými tvory setkat, nebo je budou znát jen z knih a vyprávění.